

A magyar gazdaság jövőjének kérdései

A Bajnai kormány 2008 áprilisában kritikus állapotban vette át az országot. Noha a pénzügyi összeomlás közvetlen veszélyét 2008 októberében az IMF által nyújtott stand-by hitel felvételével sikerült elkerülni, a magyar pénzpiac – az állam és a bankrendszer magas külföldi finanszírozási igénye miatt - továbbra is nagyon sebezhető maradt. A külföldi befektetők továbbra is távol maradtak a magyar állampapír-piacról, és még mindig inkább szabadulni igyekeztek a magyar állampapíroktól, mintsem vásároltak volna (a válság kitörése és április között mintegy 1000 milliárd ft állampapírt adtak el). A forint árfolyama áprilisban már némileg erősödött ugyan, a történelmi csúcspontot jelentő, februári 310 forint feletti szintről 285 forint/euró közelébe, a devizapiac azonban továbbra is nagyon törekeny maradt.

A nemzetközi pénzpiacok ideges állapota, és a magyar pénzügy helyzet különösen negatív megítélése miatt a magyarországi bankok (amelyek jórészt külföldi bankok leányvállalatai), nehezen és csak nagyon drágán jutottak külföldi forrásokhoz. A 2004-2005-től elsősorban devizában eladósodó magyar lakosság hiteltörlesztési terhei az árfolyam gyengülése és a kamatok emelkedése következtében drasztikusan megemelkedtek, éppen akkor, amikor a válság miatt egyre többen kezdték elveszteni az állásukat.

A nemzetközi pénzügyi válság kitörése után Magyarország nemzetközi megítélése történelmi mélypontra süllyedt. Mind a külföldi befektetők, mind a nemzetközi sajtó Magyarországot a legsebezhetőbb országok között tartotta számon. Ez jórészt igaz is volt: a külföldi finanszírozási forrásokra való ráutaltság valamennyi mutatója drámaian romlott az elmúlt években. A válság csak nyilvánvalóvá tette a pénzügyi kiszolgáltatottság súlyos veszélyeit, amelyek már korábban is jellemezték a magyar gazdaságot. A bőséges nemzetközi likviditás időszakában azonban ez nem zavarta annyira a befektetési lehetőséget kereső külföldi befektetőket, mint amikor ez a likviditás eltűnt, és a befektetők lényegesen óvatosabbá váltak.

Az IMF hitelcsomagja azonban csak a rövid távú, akut finanszírozási gondokat oldotta meg, de nem segített a magyar gazdaság iránti bizalom helyreállításában. Sőt, paradox módon, rövid távon még inkább rontotta is, mivel egyértelművé tette a magyar pénzpiac ráutaltságát a gyors segítségre. S az IMF programjában Magyarország olyan országokkal került egy csoportba, amelyek finoman szólva sem a pénzügyi stabilitásukról híresek.

A pénzügyi stabilizálás sürgős szükségessége az állami kiadások csökkentésével

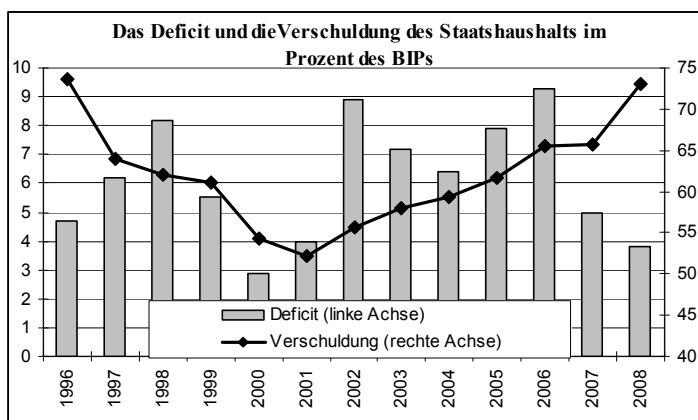
Mindezek alapján egyértelmű volt, hogy az ország iránti nemzetközi bizalom helyreállítása érdekében haladéktalanul lépéseket kell tenni az államháztartási kiadások csökkentésére. Ezt nem csak a rövid távú szempontok diktálták, hanem a fenntartható fiskális pálya hosszú távú megteremtésének szükségessége is. A magyar gazdaság legsúlyosabb problémája és bajainak gyökere ugyanis az államháztartás túlköltekezése volt, ami 2002 óta az államadósság feltartóztatathatatlanságával járt együtt. Míg az állam adóssága 2002-ben a GDP 52%-át tette ki, és csökkenő pályán volt, 2002-ben ez a tendencia megfordult és 2008 őszére már meghaladta a 70%-ot (siehe Abbildung). Az államháztartás hiánya 2002-2006 között évente átlagosan 8%-ot ért el a GDP arányában, ami különösen azért kirívó, mert ezeket az éveket viszonylag gyors, bár folyamatosan csökkenő ütemű gazdasági növekedés jellemezte, amely alatt a többi európai ország éppenséggel csökkentette az államháztartás hiányát.

A 2006. évi választásokat követően, amikor az addig is kormányzó szocialista-liberális koalíció maradt hatalmon, megtörtént az első kiigazítás. Felemelték a kedvezményes ÁFA kulcsot 15-ről 20%-ra-ot (miután előzőleg, a választás előtt a normál kulcsot 25-ről 20%-ra csökkentették), számos új adónemet vezettek be, a meglévő adók rátáit növelték. Az első kiigazítási program,

amely elsősorban az adóterhek emelésén alapult, már rövidtávon eredményes volt az államháztartási hiány csökkentésében (a hiány 2007-ben az előző évi 9,2%-ról 5%-ra, majd 2008-ban 3,8%-ra mérséklődött. Eközben azonban a gazdasági növekedés majdnem nullára esett vissza, és a magyar gazdaság egyre inkább lemaradt a felzárkózásban a többi visegrádi országtól, éppen azokban az években, amikor a külföldi konjunkturális helyzet még igen kedvező feltételeket teremtett az olyan exportorientált gazdaságok számára, mint a magyar.

A válság kitörése előtt a magyar államháztartás GDP arányos kiadása az Európai Unióban a harmadik legmagasabb volt, és messze meghaladta a hasonló adottságú új EU-országok kiadási szintjét¹. Az államadósság azonban a kiigazítási csomag bevezetése után is tovább növekedett, mert addigra a kamatteher hatalmasra nőtt, amelyet már csak jelentős elsődleges (a kamatfizetések nélkül számított) többlettel lehetett volna kompenzálni.

A fent leírt ellenmondások már a válság kitörése előtt is feszítették a magyar gazdaságot és nem adtak kiutat az adósságszpirálból való kikerülésre. A jelentős elsődleges többlet eléréséhez ugyanis gyorsabb gazdasági növekedésre lett volna szükség, amit viszont a változatlanul óriási államháztartási kiadások miatti magas adóterhek akadályoztak. 2007-2008-ban a magyar gazdaság ebben az ördögi körben vergődött: egy alig növekvő gazdaságból kellett javuló államháztartási egyenleget kisajtolni, miközben a kormány ragaszkodott az állami kiadások magas szintjének a fenntartásához. Ez a próbálkozás eleve kudarcra volt ítélve.

A válság kitörése azonban az államháztartási kiadások csökkentésének szükségességét egyértelművé tette. A kormány az IMF-fel kötött stand-by hitel megállapodásban kötelezettséget is vállalt a már rövid távon jelentős megtakarításokat nyújtó kiadáscsökkentési lépésekről, többek között a 13. havi közalkalmazotti juttatás eltörléséről, valamint a 2002-től bevezetett 13. havi nyugdíj teljes visszavonásáról. A kormány azonban ezeket csak részben hajtotta végre. Az „öszödi beszéd”² súlyos terhével sújtott Gyurcsány Ferenc miniszterelnöknek ugyanis nem volt elég erkölcsi háttere és ereje, hogy ezeket a szükséges, de fájdalmas lépéseket megértesse és elfogadtassa a lakossággal. Ilyen körülmények között adta át a kormányzást Bajnai Gordonnak és új kormányának.

A Bajnai kormány lépései: fiskális stabilizáció

A Bajnai kormány tevékenysége és mandátuma lényegében *három* feladatra irányult. 1. Az első és legsürgetőbb a fentebb már említett fiskális stabilizációs intézkedések meghozatala, s ezzel a 2009. évi költségvetés végrehajtása. 2. Szigorú, a 4% alatti GDP arányos hiánycélt betartó 2010. évi költségvetés elkészítése és elfogadtatása a Parlamenttel. 3. A 2010. évi hiánycél betartását megalapozó strukturális átalakítások elkezdése. Az utóbbi kettő szorosan összefügg, mivel,

¹ 2008 végére Magyarország a 4-5. helyre esett vissza, mivel az EU-országok többsége a válságra 2008. második felében az állami kiadások jelentős emelésével reagált.

² 2006 nyarán Gyurcsány Ferenc Öszödön, egy zártkörű pártrendezvényen párttársainak elmondta, hogy „hazudtak” a választóknak, miközben „trükkök százait alkalmazták”. A beszéd nyilvánosságra kerülése után zavargások törtek ki az országban, és a már előtte is feszült politikai helyzet tovább romlott.

bizonyos szerkezeti átalakítások nélkül a 2010. évi költségvetés sem alapozható meg. S éppen ebben rejlik a feladat ellentmondásossága: idő hiányában átgondolt reformokat végrehajtani már alig lehet, a kiadásokat azonban mindenképpen csökkenteni kell.

Ami a *válságkezelő* programot illeti, a Bajnai kormány megtette azokat a lépéseket, amelyek az IMF megállapodásban is szerepeltek, és a hazai szakmai közvélemény is régóta sürgetett. A 13. havi juttatások megszüntetése mellett számos egyéb kiadáscsökkentési intézkedést hozott: 2 évre nominális szinten befagyasztotta a közsférában alkalmazottak béreit, csökkentette a táppénz mértékét, számos korlátozást vezetett be a családi támogatások rendszerében és szűkítette a szociális támogatások jogosultságát. A kríziskezelő lépésekhez tartozott az ÁFA-kulcs egységesen 25%-ra való emelése is, 2009. júliustól. Ezek a lépések nagyon hasonlóak azokhoz a javaslatokhoz, amelyeket 2009 márciusában a munkaadók és akadémiai elnökök által létrehozott Reformbündnis tett, és amelyet az akkori miniszterelnök, Gyurcsány Ferenc még elutasított, „dermesztőnek” nevezve azokat. A hasonlóság nem véletlen, hiszen az új pénzügyminiszter dolgozta ki a Reformbündnis adójavaslatait³. A fent felsorolt intézkedések mintegy 300-320 milliárd forinttal (a GDP 1,2%-a) javítják a költségvetés idej egyenlegét.

A válságkezelő lépések viszonylag gyorsan erősítették a magyar gazdaságpolitikai iránti bizalmat és gyors eredményeket hoztak a pénzpiacon is. Júliustól ismét jelentkezett külföldi kereslet a magyar állampapírok iránt, így ismét megindulhattak a kötvény-aukciók, eleinte nagyon magas, de gyorsan csökkenő hozamok mellett. Erősödött és stabilizálódott a forint árfolyama. A pénzügyi helyzet stabilizálódása lehetővé tette a Jegybank számára az alapkamat határozott csökkentését. A magyar alapkamat (november elején 7%) még mindig rendkívül magas az európai országokban jellemző 1-2-3%-os kamatszinttel összehasonlítva, de csökkenő irányzata reményt nyújt arra, hogy a jövő év végére már 5% körüli alapkamat jöjjön létre, amennyiben a fiskális konszolidáció folytatódik.

Kétségtelen, hogy a magyar pénzpiac megnyugvásához a nemzetközi hangulat némi javulása is hozzájárult, a fiskális stabilizációs lépéseknek azonban kiemelkedő szerepük volt a magyar gazdaság iránti bizalom erősödésében.

A válságkezelő csomag lépései között munkahelyvédelmi és szociális intézkedések is szerepeltek: a rövidített munkahetet bevezető cégek támogatása az 5. nap állami kifizetésével (4+1 program), valamint 2 éves áthidaló kölcsön juttatása a devizában felvett ingatlanhitellel rendelkező háztartásoknak, ahol a családfenntartó a válság miatt elvesztette munkáját.

A Bajnai kormány elkezdte az adócsökkentés hosszú távú programját is. Ennek keretében már 2009-től egy szerény, 2010-től jelentősebb adócsökkentést hajtott végre a munkát terhelő adók tekintetében. Ez rendkívül fontos mind a gazdaság ösztönzése, mind a foglalkoztatási gondok enyhítése szempontjából, mivel a munkát terhelő adók szintje Magyarországon európai összehasonlításban a legmagasabbak között van, ami súlyos akadály a foglalkoztatás növelésének és a feketegazdaság visszaszorításának. Ezt az is jelzi, hogy a (legális) foglalkoztatási ráta az egyik legalacsonyabb Európában.

A közeljövő dilemmái

A Bajnai kormány kezdettől fogva átmeneti kormánynak vallotta magát, amelynek tagjai a 2010-es választásokon nem kívánnak politikai szerephez jutni. Ez megkönnyítette számukra a rövid távú válságkezelési lépések megtételét, ugyanakkor megnehezítette a legalább annyira szükséges közép-hosszú strukturális átalakítási intézkedések elkezdését. Valójában persze a válságkezelő lépések

³ E sorok írója és munkatársai a Kopint-Tárki Zrt-ben készítették a Reformszövetség állami kiadáscsökkentési és növekedés-ösztönzési javaslatait.

parlamentari elfogadtatása sem volt olyan könnyű, mivel a kormánynak folyamatosan meg kellett küzdenie a megszorító lépésektől ódzkodó szocialista frakcióval, miközben az ellenzék támogatására természetesen nem számíthatott. 2008 tavasza óta a szocialisták, a szabaddemokrata pártnak a koalícióból való kilépése után, kisebbségben kormányoztak, a válságkezelő lépések túlnyomó részét azonban a szabad demokraták kívülről támogatták. Végül a szocialista frakció szükséges szavazatát is sikerült megszerezniük.

Súlyos dilemma azonban, hogy a Bajnai kormány által meghozott rövid távú stabilizálási lépésekkel nagyjából kimerültek az államháztartás bevételeinek növelését és kiadásainak csökkentését szolgáló viszonylag *egyszerű* lehetőségek, az „egyszerűséget” természetesen nem politikai, hanem gazdasági értelemben véve. További jelentős megtakarításokat már jórészt csak az államháztartási, közszolgáltatási rendszerek működésének az alapvető átalakításával lehet elérni. Ebben még óriási tartalékok rejlenek, mivel a magyar államháztartás még ma is minden állami funkcióra többet költ a GDP arányában, mint a hasonló helyzetű szomszédos országok, és bizonyos funkciókra a jobb módú régi tagországoknál is többet. Az állami rendszereket egyszerre jellemzi a pazarlás és a pénzhiány, az átláthatatlanság és a koncepcióhiány. Százmilliárdok folynak el az adófizetők pénzéből a rossz szerkezet, a gondatlanság és a korrupció csatornáin. Ezeket a megtakarítási lehetőségeket azonban csak aprólékos változtatásokkal, az állami intézmények által végzett feladatok részletes áttekintésével és új alapokra helyezésével lehet kiaknázni, ami időigényes folyamat.

A legsúlyosabb dilemma azonban, hogy az államháztartás hiányát úgy kell 4% alatt tartani, hogy eközben a gazdaság teljesítménye legfeljebb stagnál (a kormány előrejelzése szerint 2009-ben 0,9%-kal csökken). Más európai országok megengedhetik maguknak, hogy a válság negatív hatását az állami kiadások növelésével ellensúlyozzák, Magyarországnak azonban, a korábbi fiskális politikai hibák miatt, ez az eszköz nem áll rendelkezésére. Ezt nem csak a magas államadósság magyarázza, hanem a fiskális politika hitelességének az elvesztése. 2003-2006 között Magyarország egyetlen évben sem tartotta be a Konvergencia Programban vállalt államháztartási hiánycélt, a hiány egyes években a többszöröse volt a tervezettnél. A Programot minden évben újra kellett írni, a hiánycél teljesítését a mindenkori következő évre ígérve. Ezzel a gyakorlattal a 2006. évi kiigazítási program szakított ugyan, és 2007-ben és 2008-ban a hiány éppenséggel kedvezőbb lett a tervezettnél, a hitelességi problémák természete azonban nem szimmetrikus: a bizalmat több időbe telik visszaszerezni, mint elveszteni. A hitelesség visszaszerzése pedig áldozatokkal jár.

Ismét elveszett 4 év

A második Gyurcsány kormány 2006-ban nagy elánal fogott hozzá az állami rendszerek reformjához. Az elsősorban a szabaddemokraták által vezetett egészségügyi reform keretében megkezdődött az ágyszám-leépítés, bevezetésre került a vizitdíj, a kórházi napidíj és az úgynevezett teljesítmény volumen korlát. Kidolgozták a magánbiztosítási elven működő egészségbiztosítási rendszer koncepcióját. A felsőoktatásban bevezették a tandíjat.

A nagy sietséggel folyó reformlépések azonban számos hibával jártak. A lakosságot nem készítették fel a reformokra, ráadásul azt hirtelen csökkenő színvonalú egészségügyi ellátás mellett kívánták bevezetni, ami amúgyis növekvő elégedetlenséget váltott ki. A koalíció pártjai sem voltak egységesek a reform alapvető elemeiben sem, az ellentétek különösen a magánbiztosítási rendszer elképzeléseinek különbözőségében mutatkoztak meg. Hiányzott a párbeszéd a reformokban érintett szakpolitikai szereplőkkel, ami abból a hibás megfontolásból fakadt, miszerint a megreformálandó rendszer szereplői ellenérdekeltek az átalakításban, ezért velük nem tárgyalni, hanem ellenük harcolni kell. Az ellenérdekeltség részben igaz is volt, mégis szembe kell nézni azzal, hogy az egészségügyi szereplőivel való konszenzus nélkül nem lehet eredményes reformot bevezetni.

Rossz volt a reform kommunikációja is, az ellenzék pedig folyamatosan támadta az intézkedéseket. Mindez a 2008 márciusában megtartott *Referendumon* a vizitdíj, a kórházi napidíj és a tandíj ellen szavazók óriási fölényéhez vezetett.

A kudarc számos negatív következménnyel járt. Rövidtávon azzal, hogy a kormány ugyanolyan sietséggel felhagyott minden reformtörekvéssel, mint amilyen sietséggel nekikezdett annak. Így azokat a szervezeti átalakításokat is abbahagyták, amelyek *feltétlenül* szükségesek lennének ahhoz, hogy az állami szolgáltatások hatékonyabban (jobban és alacsonyabb költséggel) működjenek. A hirtelen fordulat azonban a népszavazás eredményének félreértelmezésén alapult. A lakosság ugyanis nem feltétlenül a reformok *tényére*, hanem azok *módjára* mondott határozott nemet. Ráadásul, a referendum eredménye nem választható szét attól az általánosan jellemző negatív hangulattól, amely akkoriban jellemezte az ország lakosságát.

Ami pedig a messzebb mutató következményeket illeti, a 2008. évi referendum negatív eredményéből nem csak a kormány, hanem a közgazdászok és szociológusok egy része is azt a következtetést vonta le, hogy a magyar lakosság *alapjában véve* elutasító a reformokkal szemben. Pedig nincs okunk feltételezni, hogy a magyar lakosság tűrőképessége alacsonyabb lenne a racionális, de átmenetileg áldozatokat követelő lépésekkel szemben, mint más nemzeteké. Kétségtelen, hogy a rossz reform kudarc következtében a „reform” a magyar lakosság jelenlegi gondolkodásában azonos a káosszal, a közszolgáltatások színvonalának és mennyiségének csökkenésével. Az is kétségtelen, hogy 2002-2006 között a szocialista-szabaddemokrata koalíció osztogató politikája, valamint az ellenzék még nagyobb ígéretei azt az illúziót keltették a lakosságban, hogy csak döntés kérdése, hogy egy kormány mennyi pénzt költ el. Egészen 2006-ig egyetlen politikus (kormányon és ellenzékben) sem hívta fel a közvélemény figyelmét arra, hogy a kiadások növelése kizárólag külföldi hitelekből történik, amelyeknek az árát – szó szerint – kamatostul kell majd visszafizetni. Ebben a helyzetben érthetően hidegzuhanyként érte mind a 2006. évi kiigazítás, mind a válság következtében szükségessé váló kiadáscsökkentés.

A rövid távú megtakarítások lehetősége – változatlan szerkezetben

A Bajnai kormány mindössze *egy évre* szóló felhatalmazása és a szerkezeti átalakítások szükségessége több ponton is ellentmondásos helyzetet teremtett.

Az egyik ilyen pont az *adórendszer* átalakításának lehetősége. A Bajnai kormány bevezette az ingatlanokat és bizonyos luxuscikket terhelő *vagyonadót*, ami az adórendszer jelentős és elvi változtatásának tekinthető, mivel korábban Magyarországon ilyen adó nem volt. Az új adót 2010-től a 30 millió forint (kb. 110 ezer euro) feletti értékű ingatlanok után kell fizetni. Az éves adó mértéke viszonylag magas: a forgalmi érték 30 millió forintig terjedő része után 0,25%, a 30 és 50 millió forint közötti része után 0,35%, és az 50 millió forint fölötti rész után már 0,5%. A vagyonadóval, ebben a formájában még az ezt az adónemet támogató szakértők sem értettek egyet maradéktalanul. Voltak ugyanis olyan tervek, amelyek a vagyonadót a személyi jövedelemadóból levonhatóvá tették volna, ezzel is ösztönözve a gazdaság kifehérítését. Más tervek a vagyonadót a helyi iparüzési adóból tették volna levonhatóvá, megkezdve ezzel a már évek óta megszüntetni tervezett adónem kivételét. A Bajnai kormány azonban ezeket a javaslatokat elvetette. Az ellenzék viszont a vagyonadót teljes mértékben elutasította, és bejelentette, hogy amennyiben 2010-ben kormányra kerül, *rögtön eltörli*. Ez súlyos bizonytalanságot hoz a 2010-es költségvetésbe, mivel a költségvetési tervezet 50 milliárd forint összegben (a GDP 0,2%-a) számol ezzel a bevételi forrással.

A másik fontos feladat az állami tulajdonú *közlekedési vállalatok*, elsősorban a vasút folyamatosan növekvő veszteségtérítésének a csökkentése. A vasút növekvő finanszírozása időzített bombaként ketyeg a büdzsében. A Bajnai kormány kísérletet is tett a közlekedési rendszer átalakítására, amit a jövő évi költségvetés megtakarítási szempontjai sürgetően szükségessé tettek. A különböző

közlekedési ágak eddigi elkülönült kezelése helyett az új közlekedési koncepció regionális alapon szervezné a személyszállítást, s ennek keretében az alacsony kihasználtságú vasúti szárnyvonalakat (a teljes vasúti hálózat 10%-a) felszámolnák, és közúti közlekedéssel váltanak ki. Ettől a kormány már a 2010-ben jelentős megtakarításokat vár. A koncepciót az ágazat sok szereplője alapján véve támogatja (kivéve a vasúti szakszervezeteket és az ellenzékét), ha nem is feltétlenül pontosan abban a formában, ahogyan azt a kormány eredetileg bejelentette. Az ellenzék elutasítása ebben a kérdésben nem olyan súlyos, mint a vagyonadó kérdésében. Problémát jelent viszont, hogy egy ilyen nagyívű koncepció végrehajtása hosszabb előkészítést igényelne ahhoz, hogy eközben a közlekedési szolgáltatások zavartalansága biztosítva legyen. A közúti közlekedési vállalatok ugyanis jelenleg nincsenek felkészülve arra, hogy a megszüntetett vasútvonalak feladatát egyik napról a másikra átvegyék.

Hasonló probléma jelentkezik a helyi *önkormányzatok* költségvetésében, amelyektől a kormány a 2010. évi költségvetésben 100 milliárd körüli összeget kíván elvonni. Ez az összeg a teljes önkormányzati költségvetés mintegy 2,5%-át teszi ki, ezért megtakarítása reális cél, ehhez azonban át kellene tekinteni és lefaragni az önkormányzatok által végzett feladatok körét. Magyarországon az önkormányzati rendszer szétaprózott, ami magas működési költséggel jár. Az elmúlt években történtek ugyan lépések a kistérségi társulások létrehozására, ami a feladatok közös végzése és jobb megosztása miatt költségcsökkentést eredményez, számottevő megoldást azonban a problémára az önkormányzati rendszer alapvető átalakítása hozhatna. Ezt azonban, mivel 2/3-os parlamenti jóváhagyást igényel, az ellenzék eddig blokkolta.

Hasonló feszültségek jellemzőek az *egészségügyben*. A kormány csökkentette ennek az ágazatnak a kiadásait is, ami *változatlan* kórházi és gyógyító intézeti *szerkezet* mellett már 2009-ben drámai helyzetet teremtett az egészségügyben: óriásira duzzadt a kórházak adósságállománya, miközben jelentősen romlott a páciensek lehetősége az ellátásokhoz való hozzájutásra. Hosszú távú megoldást e téren is a gyógyító ellátás szervezetének alapvető átalakítása jelenthetne. Jelenleg túl sok a kórház, nem hatékony a közöttük való munkamegosztás, ezért sokszor nagyon alacsony a méregdrága készülékek kihasználtsága.

Magyarországon az állam a *közigazgatás* működtetésére is jóval többet költ, mint az EU-átlaga. Noha egy állami bizottság, az úgynevezett Államreform Bizottság még 2006-ban, jókora költséggel, átfogó felmérést végzett az államigazgatás feladatairól, a párhuzamosságokról, a feladatok egyszerűsítési lehetőségeiről, ezek az eredmények nem vagy alig kerültek alkalmazásra az államigazgatásban. Változatlan feladatok mellett pedig nehéz olcsóbban működtetni a közigazgatást. Ezen a közalkalmazottak bérének a befagyasztása sem segít, mivel a közintézmények az eddigi leépítésekre a feladatok kiszervezésével reagáltak, aminek következtében a kiadásai alig csökkentek.

A fent felsorolt dilemmák számos más országban is ismertek, ezért folyik Európa legtöbb államában folyamatos átalakítása a közszolgáltatási rendszereknek. Az ilyen reformcsomagok kimunkálása és végrehajtása azonban általában több évet vesz igénybe. Magyarországon azonban a Gyurcsány-kormány reformkudarcai után a Bajnai kormánynak már sem ideje, sem támogatottsága nincsen több évre szóló reformkoncepció kidolgozására és elindítására.

Összegzés helyett

A Bajnai kormány első 7 hónapjának mérlege kifejezetten pozitív: a feltétlenül szükséges fiskális politikai lépések megtételével megnyugtatta a pénzpiacot, stabilizálta az árfolyamot és megteremtette annak az esélyét, hogy az ideai államháztartási hiány a kitűzött 4% közelében legyen (a GDP arányában). Részben az idő, részben felhatalmazás hiányában számos fontos lépést nem tud megtenni, amely az államháztartási kiadások hosszú távú csökkentéséhez szükséges lenne. A strukturális változásokkal megalapozott, fenntartható fiskális pálya kialakításának a feladata ezért a következő kormányra hárul majd.